Ballontennis en de nieuwe kerndoelen 3

In de driedelige artikelenreeks geven we een beschrijving van de activiteit ballontennis in verbinding met de zeven sub-kerndoelen. In deel 1 (LO Magazine 2) hebben we het domein van leren bewegen beschreven en de nieuwe activiteit ballontennis uitgewerkt. In deel 2 (LO Magazine 3) beschreven we de domeinen samen bewegen en betrokken bewegen. Nu in deel 3 schetsen we een mogelijke theoretische uitwerking van het thema jongleren. Ook beschrijven we een methodiek ballontennis van de kleuters tot groep 8. | Nick Keijser, Koen Lahnstein, Philip Boot en Tony Roozen

Methodiek ballontennis

Tennis of badminton is een activiteit die al vele jaren wordt gespeeld. De meeste ouders kennen het zelfs! De activiteit is voor veel leeftijdsgroepen geschikt. Ballontennis is een nieuwe activiteit waardoor we in de praktijk hebben gewerkt aan een opbouw in complexiteit van arrangement, opdracht en regels (de zogenaamde beweeguitbouw). Bepaalde speelelementen van 'ballontennis' zijn al speelbaar voor groep 1 en bepaalde aspecten kunnen verder uitgebouwd worden tot oudere kinderen op het vo.

De kleuters gaan als voorbereiding op het retouneerspel ballontennis eerst soleren met ballonnen. Iedere kleuter heeft een ballon en mag met de ballon spelen. Sommige kleuters gooien de ballon in de lucht en vangen deze weer op. Andere kleuters houden de ballon hoog met hun handen en/of voeten.

In groep 3-4 gaan de kinderen in de vrije ruimte (of op een eigen plek) de ballon hooghouden met een racket. Als dit lukt kan er tijdens het hooghouden een bewegingsbaan worden afgelegd. Bijvoorbeeld balancerend over een bank, tussen de touwen door, onder de lijn kruipen, over kastdelen lopen et cetera.

In groep 5-6 spelen de kinderen de ballon zo vaak mogelijk naar elkaar over. De ballon moet over de lijn en moet minimaal twee keer worden geraakt.

In groep 7-8 spelen de kinderen de ballon sparrend naar elkaar over. De ballon moet over de lijn en mag maximaal drie keer worden geraakt.

Deze grote beweeguitbouw van ballontennis is afhankelijk van de verschillende leerjaren. Daarnaast zijn er nog vele kleine aanpassingen waarmee de kinderen zelf het spel passend kunnen maken naar hun eigen beweegniveau. (zie deel 1 kopje individuele differentiaties).

Thema jongleren

Het beweegthema jongleren heeft als beweeguitdaging: wegspelen van een speelvoorwerp zodat dit gevangen kan worden of in beweging blijft. Deze beweeguitdaging blijft boeiend voor alle leeftijdsgroepen. Jongleren

komt veel voor in de beweeg- en sportcultuur, bijvoorbeeld in het circus met het hooghouden van jongleerballen, knotsen of messen of een voetbal of een Chinees bordje of diabolo aan het draaien houden. Op het strand of in het park wanneer er een frisbee wordt overgespeeld of een voetbal of volleybal. Of op straat als een kind een basketbal aan het stuiten is. Jongleren is naast mikken een belangrijk beweegthema om vaardig te worden met een speelvoorwerp. Daarom worden jongleeractiviteiten vaak op sporttrainingen gebruikt. Goed met elkaar overspelen is voor veel sporten, zoals tennis, padel en badminton, een voorwaarde om later wedstrijden te spelen waarbij je juist wil dat de tegenspeler de bal of shuttle niet kan terugspelen. Er zit een geleidelijk overgang tussen het beweegthema jongleren en terugslagspelen.

We zijn van mening dat het beweegthema jongleren onvoldoende aandacht krijgt in het basisonderwijs en dat we te snel overgaan naar de terugslagspelen als wedstrijd. Daarom dit artikel om de waarde van jongleren te verduidelijken en een nieuwe activiteit te promoten: ballontennis.

De kerndoelen zijn geschreven voor wat de kinderen kunnen leren in ons vak. Op basis van de kerndoelen moet de school/vakleerkracht nog een leerlijn maken waarin blijkt op welke wijze (hoe) de kerndoelen aangeboden worden. Hieronder eerst een opzet voor een mogelijke leerlijn jongleren.

Grote leerlijn jongleren

Van een school wordt verwacht dat ze op grond van de kerndoelen een 'leerlijn' opstellen waardoor de kinderen stap voor stap de kerndoelen kunnen realiseren. Het beweegthema jongleren bevat verwante activiteiten met een overeenkomende beweeguitdaging. Het overeenkomstige tussen al deze activiteiten is: wegspelen van een speelvoorwerp zodat dit gevangen kan worden of in beweging blijft. Het beweegthema bestaat uit zeer veel activiteiten variërend van circusactiviteiten tot het opgooien en vangen van een bal, tot een volleybal samen heen en weer spelen met een smash en een onderhandse pass.
Daarom is het handig om het grote beweegthema op te splitsen in subthema's waaruit een opbouw blijkt van eenvoudig naar moeilijk jongleren. We onderscheiden drie subthema´s: werpen en vangen, soleren en retouneren.

De simpelste vorm van jongleren is het werpen en vangen van een grote bal (of ballon) waarbij het kind de bal in de handen gespeeld krijgt. De activiteit wordt ingewikkelder als kinderen het voorwerp zelf tikkend in beweging moeten houden. Bijvoorbeeld soleren met een tennisbal waarbij de bal hoog moet worden gehouden met een racket. De moeilijkste vorm van jongleren is retouneren, waarbij twee of meer kinderen de voorwerp tikkend/slaand in beweging moeten houden. Bijvoorbeeld tijdens het overspelen van een shuttle.

Tabel 1 Ordening van een leerlijn jongleren met subthema´s: werpen en vangen, soleren en retouneren.

Werpen en vangen	Wegspelen van een voorwerp zodat deze zelf of door een medespeler gevangen kan worden.
Soleren	Een voorwerp zelfstandig tikkend in beweging houden.
Retouneren	Een voorwerp tikkend (slaand) in beweging houden zodat een medespeler het kan terugspelen.

Ballontennis is een voorbeeld vanuit het subthema retouneren

De beweeguitdaging

De beweeguitdaging van het grote thema is te algemeen voor de kleinere subthema's. De beweeguitdaging is in elk subthema steeds iets anders waardoor de complexiteit van de activiteit wordt vergroot. De drie uitdagingen van de sub-thema's zijn: werpen en vangen, soleren, retourneren (zie tabel 1).

De complexiteit is: van alleen werpen en vangen, alleen een voorwerp in beweging houden naar samen een voorwerp in beweging houden.

Deze indeling wil niet zeggen dat alle werp- en vangactiviteiten makkelijker zijn dan soleeractiviteiten. Bijvoorbeeld jongleren met drie ballen is moeilijker dan stuiten met een basketbal. Het didactische principe is dat de eenvoudigste activiteit in het subthema werpen en vangen makkelijker is dan het eenvoudigste soleren en dat is weer makkelijker dan het eenvoudigste retouneren. De basisschool begint met werpen en vangen, daarna komt soleren er bij en daarna retouneren. Maar let op: een moeilijke werp- en vangactiviteit (bijvoorbeeld een tennisbal tegen de muur gooien en vangen) is veel moeilijker dan een eenvoudig soleeractiviteit (bijvoorbeeld een ballon hooghouden). De opbouw loopt dus in elkaar over. Er is wel een belangrijke transfer binnen dezelfde grote leerlijn. Het soleren met een ballon is makkelijker dan het soleren met een volleybal. Het retouneren van een ballon is weer makkelijker dan het soleren met een volleybal. Toch hebben de beweeguitdagingen voldoende verwantschap om ervaringen van het ene subthema te gebruiken naar het andere subthema. Het is te veelomvattend om alle subthema's uit te werken, daarom nemen we de ballon als anker om de subthema's toe te lichten.

Werpen en vangen met de ballon

Een heel jong kind dat een ballon krijgt pakt die vast, laat het weer los en ziet dat de ballon niet snel valt maar blijft zweven, waardoor je de ballon weer makkelijk opnieuw kan pakken. Dat pakken (vangen) is best lastig, omdat de ballon bij een lichte aanraking alweer weggaat. Zodoende ontstaat bijna als vanzelf het soleren. Zoals hierboven al is aangegeven is het vaak een ouder die met het jonge kind gaat overslaan, of wel retourneren.

De ballon is niet het meest geschikte voorwerp om te leren werpen en vangen, maar wel om te leren soleren. We verwachten dat vakleerkrachten daar voldoende beelden van hebben. Daarom gaan wij verder met het retourneren met de ballon met behulp van een racket.

Ballontennis is een voorbeeld vanuit het subthema retouneren. De ballon moet dan heen en weer worden gespeeld zonder de grond te raken. Er zijn vele mogelijkheden om jonge en oudere kinderen te 'boeien' met deze activiteit. Terugslagspelen waarbij bijvoorbeeld de shuttle of bal zo moet worden gespeeld dat deze niet kan worden teruggespeeld is vaak te moeilijk. Dit zien we al terug bij kinderen in groep 7 en 8 die een shuttle zo vaak mogelijk proberen over te spelen. Het is wenselijk om eerst het voorwerp tikkend/slaand heen en weer te spelen. Voor die tijd is het niet zinvol om deze aangepaste sportspelen aan te bieden. Kinderen hebben dan te weinig ervaring opgedaan met retouneren.

Conclusie

De kerndoelen zijn geschreven voor wat de kinderen kunnen leren in ons vak. Op basis van de kerndoelen moet de school/vakleerkracht nog een leerlijn maken waaruit blijkt op welke wijze (hoe) de kerndoelen aangeboden worden. In dit artikel hebben we ons niet op het hele subthema retouneren gericht, maar alleen op de activiteit ballontennis. We hebben deze activiteit verbonden met de drie kerndoelen en zeven sub-kerndoelen.

We kunnen concluderen dat ballontennis een top activiteit is. Jonge en oudere kinderen blijven geboeid om de ballon heen en weer te spelen. Soleren bij de kleuters en groep 3-4 zorgt ervoor dat de kinderen uit groep 5 tot en met 8 het retouneren beter kunnen uitvoeren. Ballontennis ziet er speels uit en is leerzaam. Alle kerndoelen hebben we verbonden met ballontennis. Wij pleiten ervoor om op de basisschool niet meer met balletjes en shuttles tennis of badminton te spelen maar met ballonnen. Het resultaat is meer succesbeleving, zelfvertrouwen en spelplezier door lange rally's. ●

We zijn zeer benieuwd of vakleerkrachten deze activiteit willen uitproberen en hun reacties te mailen naar: *n.keijser@scodelft.nl*

Bronnen
Scan of klik *hier* naar de bronnen

Contact
n.keijser@scodelft.nl
Nick Keijser is vakleerkracht beweegonderwijs en coach Dynamische Schooldag op basisschool De Waterhof in Delft en ambassadeur van de Beweegalliantie
Koen Lahnstein is vakleerkracht beweegonderwijs en coach Dynamische Schooldag op basisschool Freinetschool Delft
Tony Roozen en **Philip Boot** zijn vakleerkracht op basisschool De Horizon in Delft

Foto's
Anita Riemersma
Kernwoorden
defintieve conceptkerndoelen, ballontennis, jongleren, terugslagspelen